

Kv Tritonia 4

Stora Nygatan 20 i Gamla Stan, Stockholm

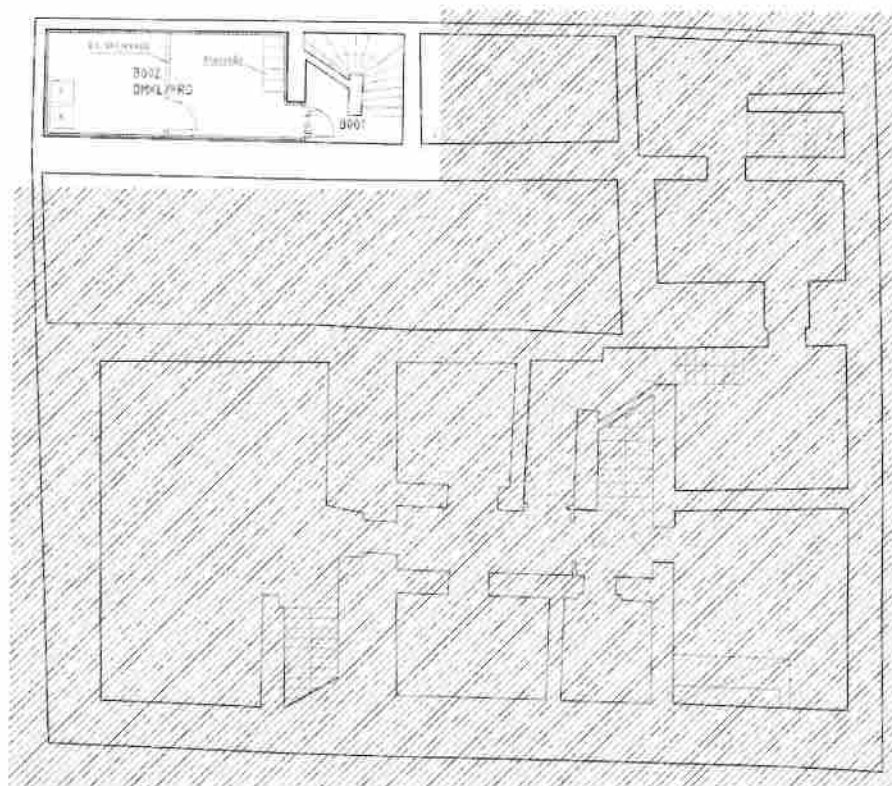

Ombyggnad av butikslokal till restaurang
Antikvarisk slutrapport
2015-05-29

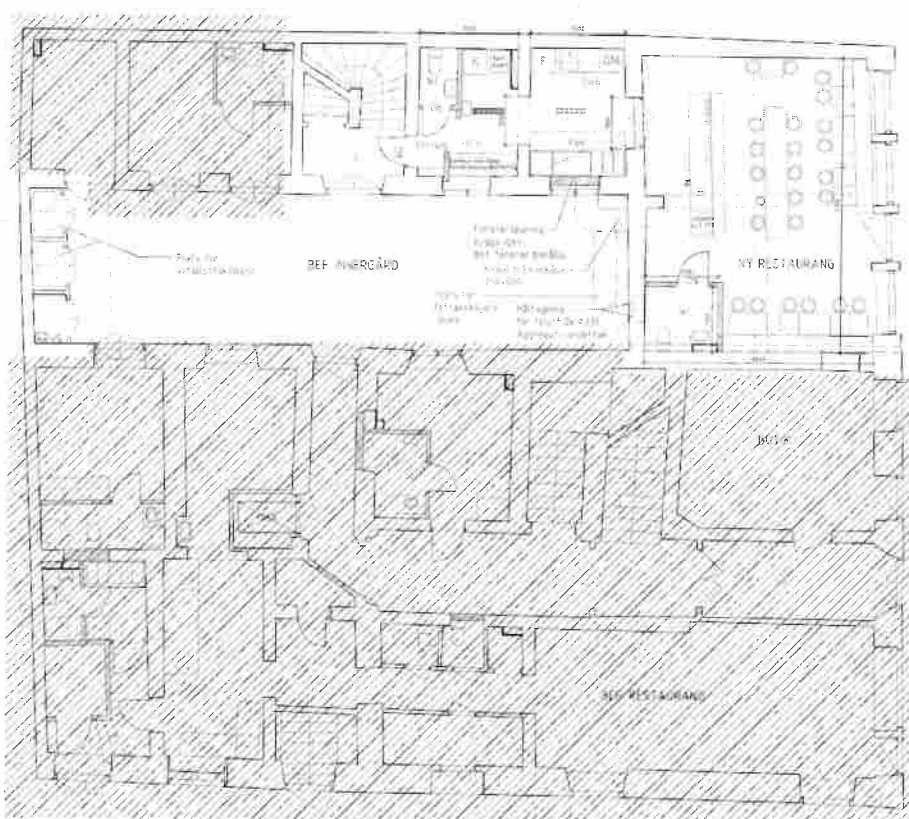
Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Administrativa uppgifter	3
Kulturhistorisk status	5
Kort historik	5
Utförda arbeten	7
Avvikelser	15
Antikvarisk bedömning	15
Källor	15

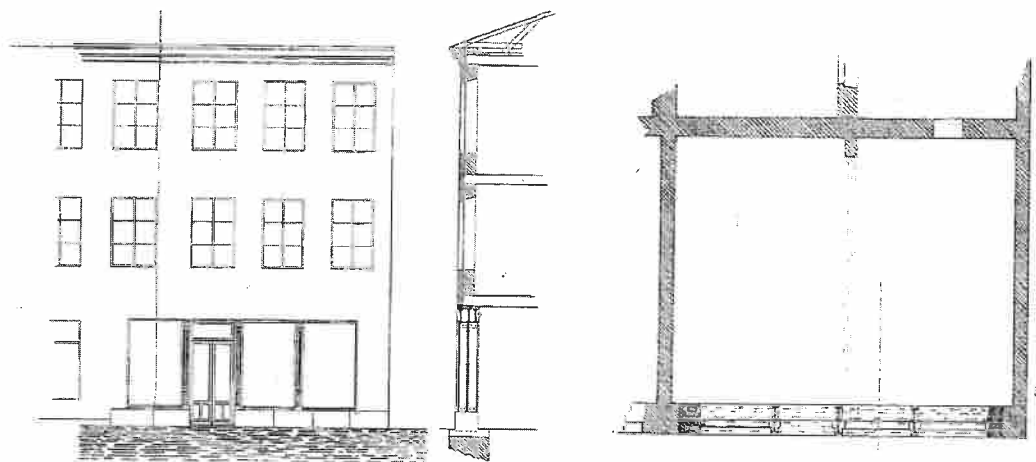
Bilaga 1: minnesanteckningar av
Anna Bergman Stadsmuseet

Källarvåning

Bottenvåning, Bygglövsritningar Projekt AB

Ritning butiksfasad 1904, Stockholms stadsbyggnadskontor

1904 ska lokalen ha inrymt en sybehörsaffär, verkstaden i gårdshuset hade då direkt utgång till gården, utgång till trapphuset har öppnats senare. Gamla Stans Cykel- och sport har funnits i lokalen sedan 1917 fram till ombyggnaden 2014. Både butiksfasaden och lokalens interiör härstammar från tidigt 1900-tal med karaktäristiska snickerier som bröstningspanel, fönstersmygar, dörrfoder och glastaket med spröjsar i rutnät.

I juni 2014 beviljades bygglov för ändring av butikslokal i två plan (bottenvåning, källarvån) till restaurang, med imkanal på gårdsfasad. I beslutet om startbesked fastslås att byggnaden är särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt och att ändringar måste utföras i enlighet med PBL 8:13, 8:17 samt Boverkets byggregler och föreskrifter. En förutsättning för att det kulturhistoriska värdet kvarstår är att det som är karaktäristiskt för miljön från tidigt 1900-tal bevaras: butiksfasaden, trägolven, glastaket och snickeridetaljer såsom socklar, foder, paneler och dörrar och att håltagning i befintliga murverk görs så varsamt som möjligt.

F d butikslokal innan ombyggnad 2014

Dörröppning mellan kök och diskrum

samma dörröppning som t v, inklädd under kaklet

Imkanal ut via fönster i kök till gård.

Kanalen är inmålad i gårdsfasadens kulör

Mellan rummen i gårdshuset och det större rummet mot gatan satt en pardörr med glasad övre del och fyllningar i den nedre delen, sannolikt från runt sekelskiftet 1900. Dörrens foder och karm sitter kvar medan dörrbladen lyfts bort av funktionsskäl. De förvaras i Brf Viskammarens källarutrymme där flera äldre dörrar från fastigheten förvaras. Det större rummet har fått tillägg i form av en bardel med bardisk och ett toaletterum i hörnet mot gårdsfasaden. Det befintliga trägolvet är bevarat synligt, med undantag vid bardelen där det är belagt med samma epoxygolv på regler och skivor som i köket. Befintlig bröstningspanel och pärlspont på väggar har bevarats, liksom mässingsskonad pelare, golvsocklar och fönstrens smygpaneler. Den norra väggen som inte hade befintlig bröstningspanel har kompletterats med ny panel av målad MDF. Vid entrén har ett mindre vindfång byggts.

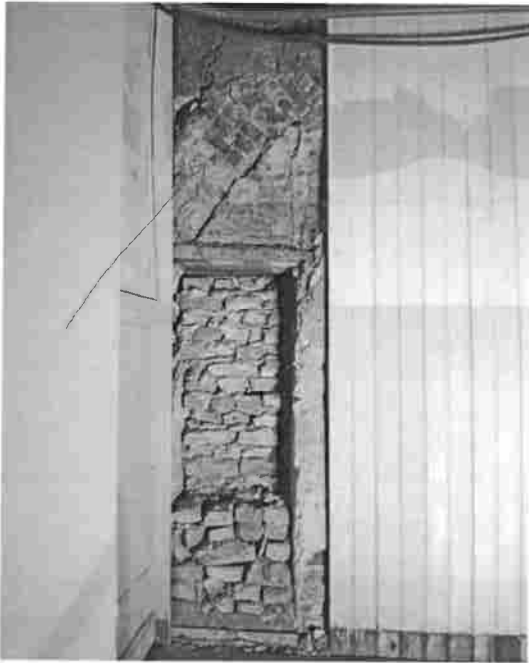

Vy mot entré från St Nygatan med nytt vindfång.

Ventilationsaggregat och ny wc i rummets hörn mot gårdsfasad.

För att inte dölja glastaket mer än nödvändigt har ventilationskanaler och aggregat inte byggts in utan förlagts synliga nedanför taket. Inne i toalettutrymmet har en genomföring i yttermur gjorts för tilluftskanal. Kanalen är placerad för att inte skada valvbågen i yttermuren mot gården där inkörsporten löpte, under valvet bör murverket vara yngre än ursprungliga murar från 1600-talet.

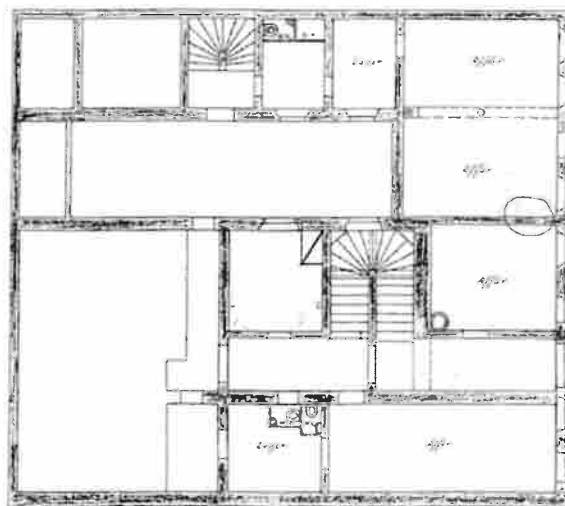

Valvet från den tidigare inkörsporten genom huset

Streckat ungefärligt läge för valvet genom gårdsfasaden. Tilluftskanalen är placerad i igenmurningen under valvet.

På en ritning från 1924 skimtar en öppning, eller möjligen en igensatt öppning då den inte finns med på en äldre ritning från 1871, mellan de båda rummen mot Stora Nygatan. Separat bygglov söktes i januari 2015 för att åter göra en öppning i muren och få en förbindelse mellan rummen. För att undersöka om öppningen funnits frilades murytan på bägge sidor av väggen, där man kunde konstatera att ett genomgående valv fanns i muren. Se Bilaga 1, separat rapport från Anna Bergman, antikvarie på Stadsmuseet.

Bohispian

Planritning från 1924, Stockholms stadsbyggnadskontor

Den befintliga entrédörren till den större lokalen har vänts från inåt- till utåtgående för att uppfylla utrymningskrav. Från källaren löper en kanal för fettavskiljare, luckan till kanalen är i gatufasaden placerad för att göra minsta möjliga skada, ovanför granitsockeln. Entrédörr, pilastrar och fönster är ommålade med linoljefärg i samma kulör som innan. Omfärgning av fasadens puts har skjutits på framtiden.

Lucka för fettavskiljare.

I gårdshusets källarvåning används utrymmet väster om trapphuset till förråd och personalomklädning. Utrymmet öster om trapphuset är outgrävt. Källarens befintliga tegelvalv har putsats med kalkputs och målats med vit kalkfärg. Det befintliga betonggolvet har belagts med en epoxibeläggning. Utrymmet har delats av med en mellanvägg av regler och gipsskivor. Utrymmet är fortsatt ouppvämt.

Källarutrymme innan ombyggnad

Källarutrymme efter ombyggnad

Tritonia 4

Minnesanteckningar efter besök i fastigheten den 2/2 2015

Anna Bergman

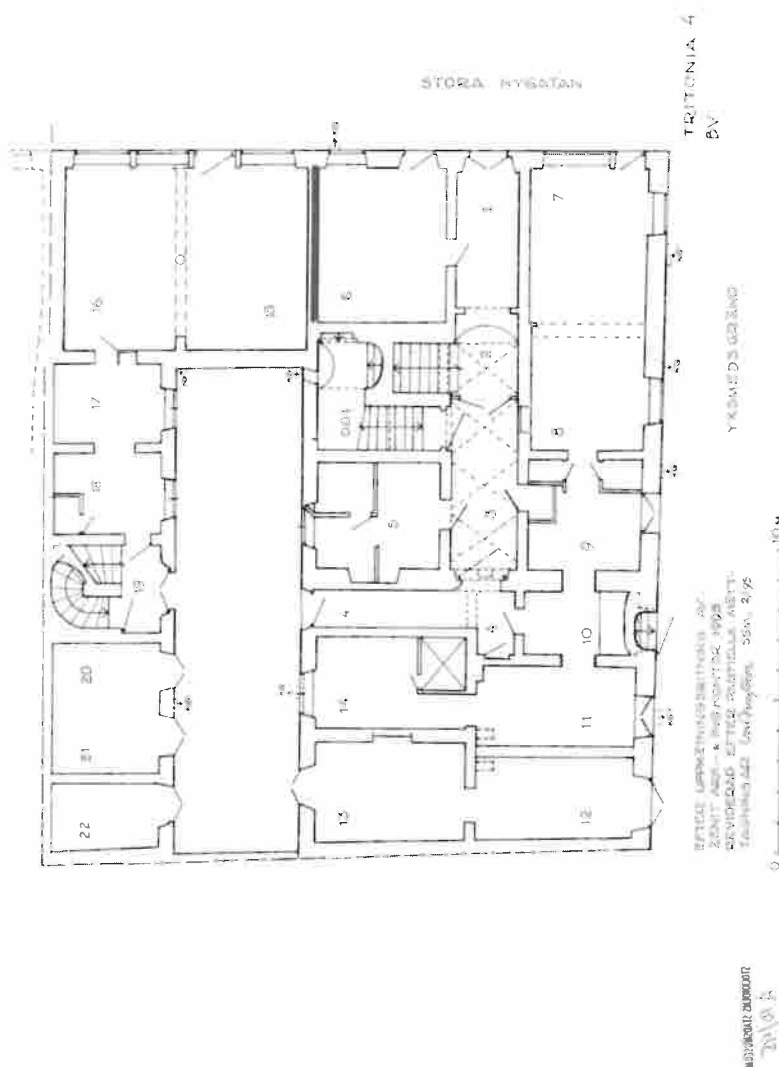
Antikvarie, Stadsmuseet

I samband med en ombyggnad besöktes fastigheten Tritonia 4 i februari 2015 av Anna Bergman, som skrivit minnesanteckningarna, och Magnus Rönn från Kulturmiljöenheten. En vägg i ett rum intill den före detta körporten var fri från puts, se nedan. Ingen uppmätning gjordes, och syftet med besöket var att om möjligt ge en ungefärlig datering av murverkets olika perioder.

Historik

Fastighetens äldsta bebyggelse är delvis känd. Den nuvarande tomten bestod enligt den äldsta tomtkartan från 1651 av två tomter längs Stora Nygatan. Den smalare ägdes av Mats Andersson, vars nybyggda hus omnämndes 1648. Den bredare delen närmast Yxsmedsgränd hade ingen namngiven ägare på kartan, men enligt skriftliga källor ägdes den 1648 av Sigfrid Eriksson och var bebyggd med ett korsvirkeshus. Ett år senare var korsvirkeshuset till hälften rivet (SSM excerpter ur Tänkeboken och Designationsboken, SSA). Mats Anderssons hus syns i bakgrunden på Jean le Pautres kopparstick av Karl X Gustavs liktåg 1661. Huset var tre våningar högt med en portal i mittaxeln och ett fönster på var sida. Tomten intill Yxsmedsgränd avbildades som obebyggd. Den nuvarande fastighetsytan samlades 1685 under en ägare, handelsmannen Petter Kröger. När den södra tomtdelen bebyggdes med det nuvarande stenhuset finns det inga uppgifter om. Först när den första brandförsäkringen tecknades 1750 framgår det att stenhuset sträckte sig längs hela Stora Nygatan och vidare ner i Yxsmedsgränd (Bengtsson 1995, s 4ff).

omvandlats till magasinrum (Bengtsson 1995, s 9, 15).

Figur 2. Uppmätning från 1995 av bottenvåningen. Den aktuella muren i rum 6 har markerats med rött. Rum 15 utgjorde fram till 1814 en körport till gården. Ritning i Stadsmuseets arkiv.

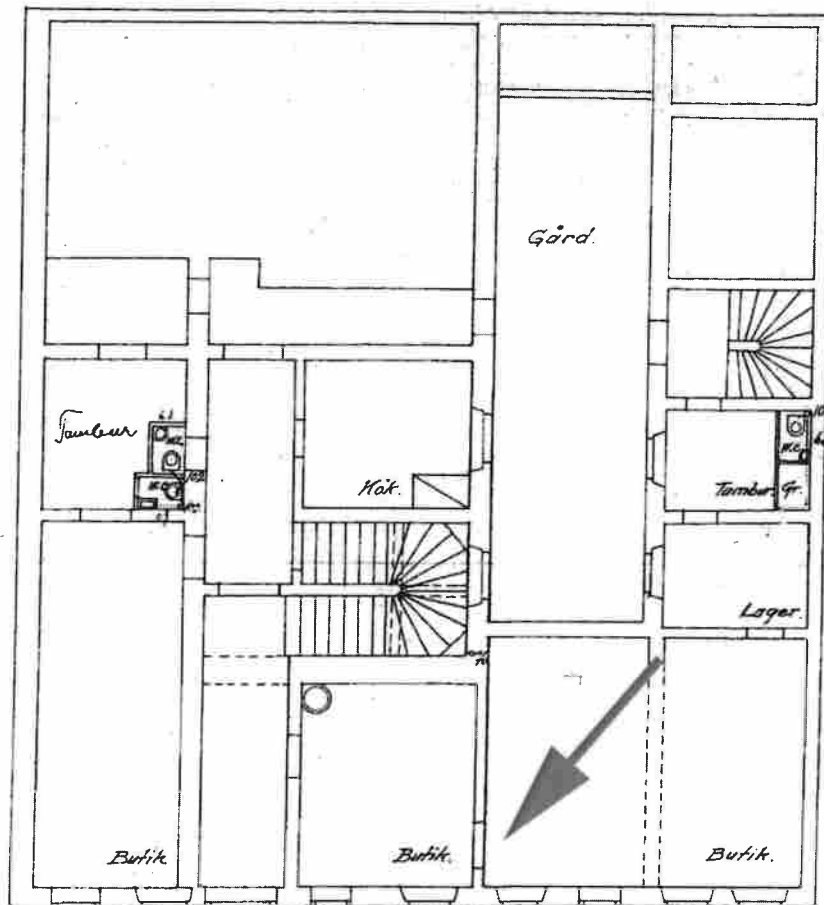
Beskrivning och analys av muren

Datering

Rummets vägg mot den före detta körporten var helt fri från puts. Muren är endast ca 30 cm tjock, vilket syntes där den brutits igenom för en rördragning. Väggens är uppförd med relativt tunna tegel, max 7,5 cm tjocka, och ett brunt bruk med synliga kalkklumpar i. Det syntes inga spår av att fogarna har varit strukna. Muren var uppförd i kryssförband, ett förband som

förändrade längre ner, i synnerhet intill golvnivån. Några av urtagen i sidorna kan vara spår av gångjärnsfästen.

På den äldsta kända planritningen från 1871 finns ingen öppning markerad i denna vägg, däremot i motsvarande läge en våning högre upp. På en VA-ritning från 1925 är öppningen markerad (figur 4). Murverket i igensättningen är av en typ som talar för att det skett före 1925, och ritningen är möjligen felaktig. Det kan dock inte helt uteslutas att dörröppningen satts igen på 1920-talet med en ålderdomlig typ av bruk och återanvänt tegel.

Bottenplan.

Figur 4. Ritning för VA 1925. BNA.

De två öppningarna eller nischerna i väggens andra sida

I väggens andra ände finns spår av ytterligare två öppningar eller nischer. Den längst bort från gatan har ett halvstensvalv, något högre placerat än valvet närmast gatan, och till en smalare öppning. Den nedre, högra öppningen eller nischen bevarar endast den ena smygsidan (figur 5).

inte ha putsade smygsidor. Dess smygsidor är intakta i de övre partierna men kan inte urskiljas längre ner. Igensättningen är slarvigt murad, osäkert när. De två öppningarna eller nischerna finns inte avbildade på någon känd ritning. I murens bortre del räknat från gatan har ingrepp skett i sen tid, både vid den pågående ombyggnaden och tidigare. Ingreppen har delvis lagats med tegel lagt med flatsidan utåt.

Slutsatser

Murens är relativt tunn för att vara en yttermur, och tycks snarare ha uppförts som en mellanvägg mot körporten. Den har sannolikt uppförts då huset byggdes ut fram till Yxsmedsgränd, någon gång efter 1661 men före 1750. När körporten togs ur bruk 1814 är det möjligt att en ursprunglig dörröppning mot rum 6 sattes igen. Att dörröppningar i motsvarande läge finns i våningarna ovanför talar för att en port kan ha varit placerad i det läge där det breda valvet ses idag. Det kan inte helt uteslutas att öppningen sattes igen så sent som 1925, men det är mer troligt att det gjordes redan under 1800-talet.

Källor

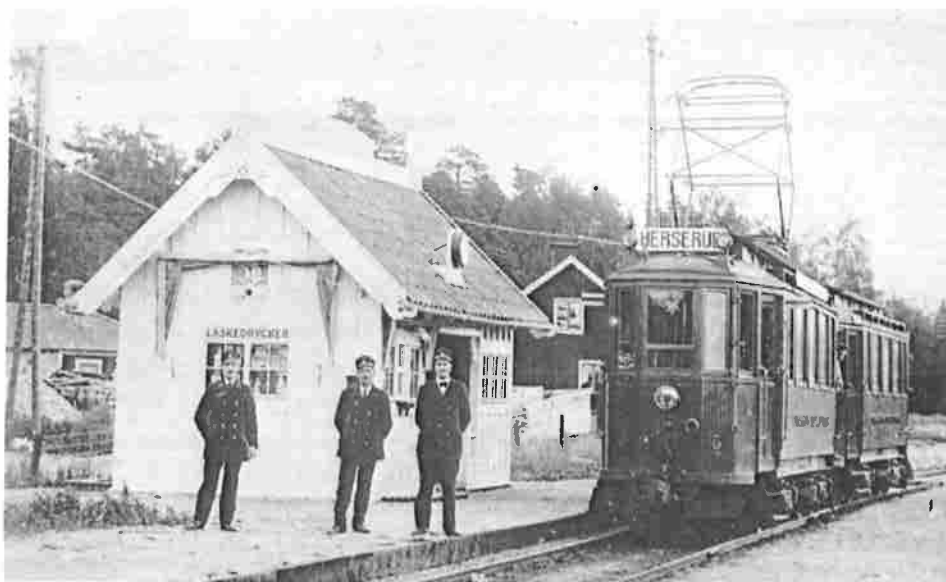
Bengtsson, L. 1995. Tritonia 4. *En bebyggelsehistorisk studie*.

Stadsmuseets arkiv

SL AB Storstockholms Lokaltrafik

Lidingöbanans stationsbyggnader

Underhålls- och renoveringsprogram
2013 06 27

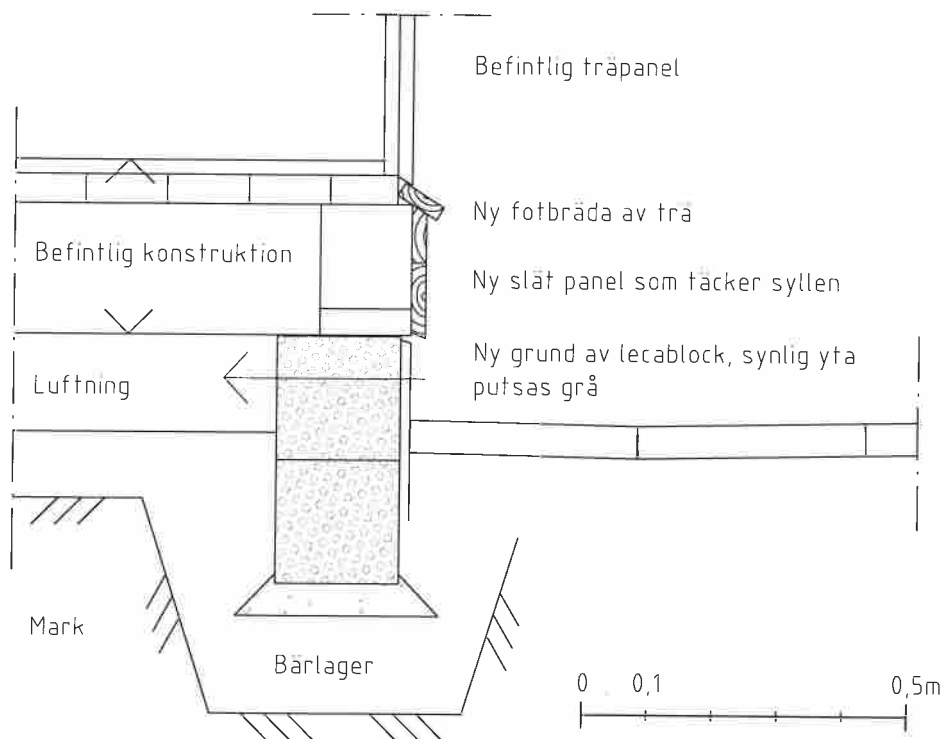
Breviks station 1914. Till vänster står konduktör C O Magnusson och i mitten banvakt O Hjalmar Hagström, båda sedermera kontrollörer vid trafikbolaget.

Foto från CH Ankarberg, Södra Lidingöbanan.

Grundläggning och sockel

I samband med upprustning av Lidingöbanan 2013-14 flyttades några byggnader och därmed ändrades även grundläggning och sockel. De byggnader som flyttades placerades något högre än tidigare för att åstadkomma en luftning under golvkonstruktionen och därmed motverka rötskador. Husen placerades på en ny grundmur av lecablock som putsades exteriört. Plåtblecken som avslutade panelen ersattes med en fotbräda och underliggande syllstock täcktes med slätpanel som målades in i husets kulör. Se ritning nedan.

Ovanstående utförande ska eftersträvas för byggnader med plåtbeslagen sockel.

Principsnitt genom ny grundläggning för flyttade stationsbyggnader. Fotbrädan och den liggande panelen är mindre känslig för åverkan och skadegörelse.

Exempel på nuvarande plåtbeslagning av sockeln. Foto HOS 2013.

Skärsätra station vintern 1914. Hela byggnaden är målad i en enhetlig ljus kulör. Foto från Spårvägmuseet.

Färgmaterial

Nuvarande diffusionstäta latexfärg har svag bindning till underlaget och behöver avlägsnas ner till fast underlag och målas med oljebaserad färg för att uppnå optimala underhålls-cykler samt för att undvika tjocka och täta färglager som riskerar att skada underliggande trävirke.

Tak och plåtbeslagning

Lerteglet bibehålls och vindskivornas plåttäckning ersätts med vattbrädor. Stuprör demonteras och ersätts med utkragande hängrännor. Takplåtsbeslag målas i kulör lika angränsande ytor.

Samtliga hängrännor dras ut och fasas av, stuprör tas bort. Plåttäckning på vindskivor tas bort och ersätts med trä. Foto HOS 2013.

*Ursprungligt fönster och invändig panel på Högberga stationshus.
Glasrutan sitter i en båge och öppningen har en profilerad fönsterbänk och rejäla foder. Väggarna är klädda med stående och liggande pärlspons. Vid ombyggnad bör denna utformning tjäna som förebild.
Foto AIX, 2011.*

Att exponera den utvändiga panelen även invändigt är ett bättre alternativ än att klä väggarna med skivor. Foto HOS 2013.

Skyltar, anslag mm

Befintliga skyltar, anslag och papperskorgar mm tas bort från byggnaderna. Fasadmonterade belysningsarmaturer demonteras. Äldre hållplatsnamnskyltar vars namn förblir oförändrade behålls. Som ett led i att återupprätta byggnadernas historiska dignitet upprättas enhetliga skyltar som beskriver byggnadernas historik, ursprungliga funktion och arkitektoniska gestaltning.

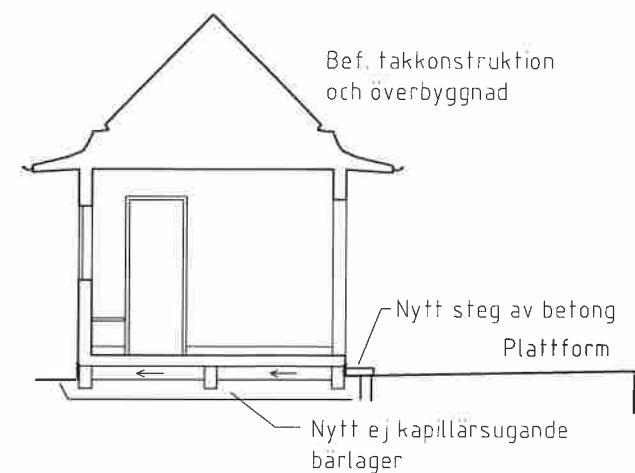
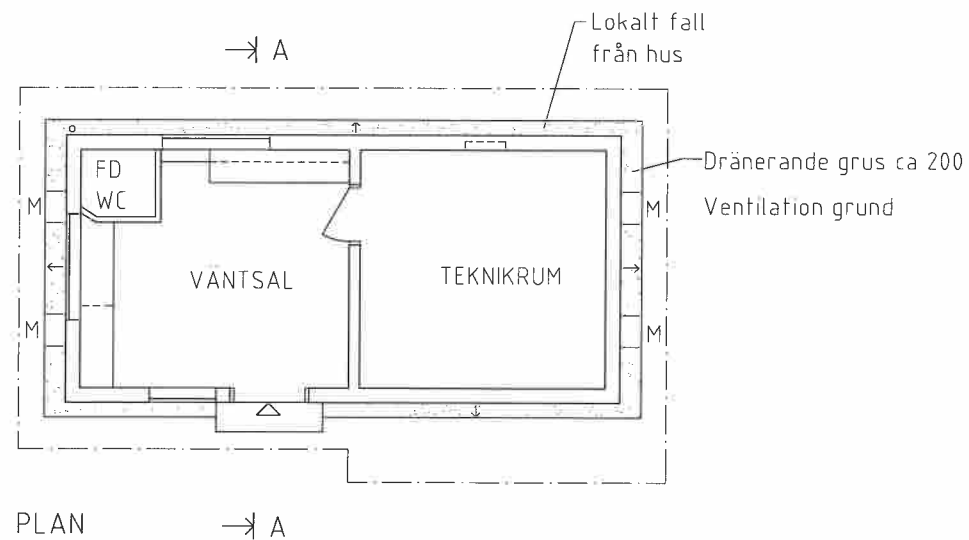
Hänvisning

För ytterligare information se även:

Kulturhistorisk byggnadsinventering, Aix 2011 06 08

Historisk/teknisk undersökning, Aix 2012 11 01

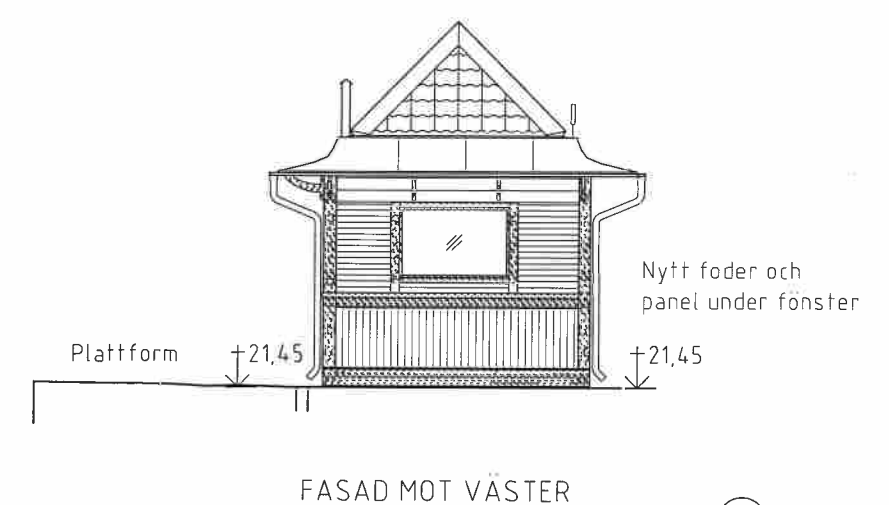
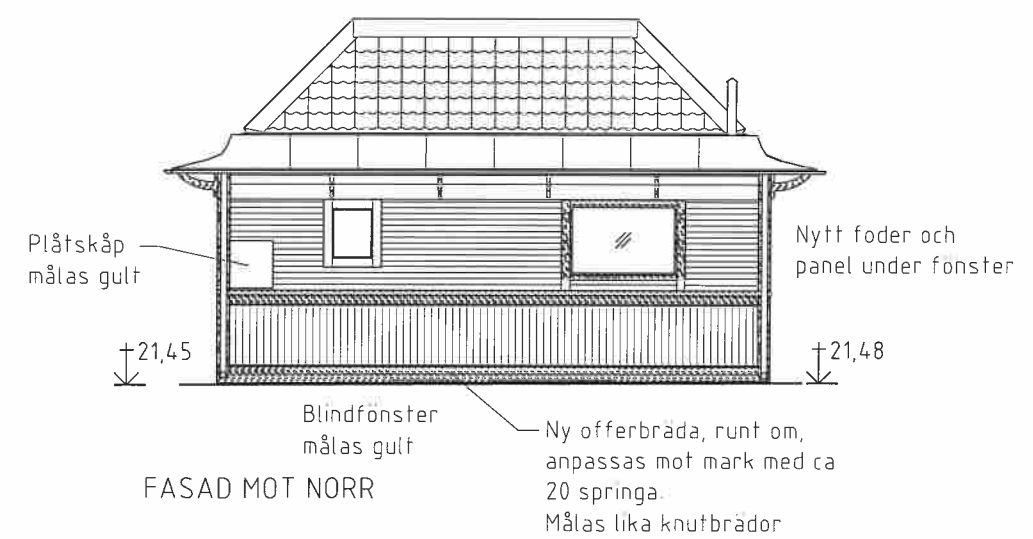
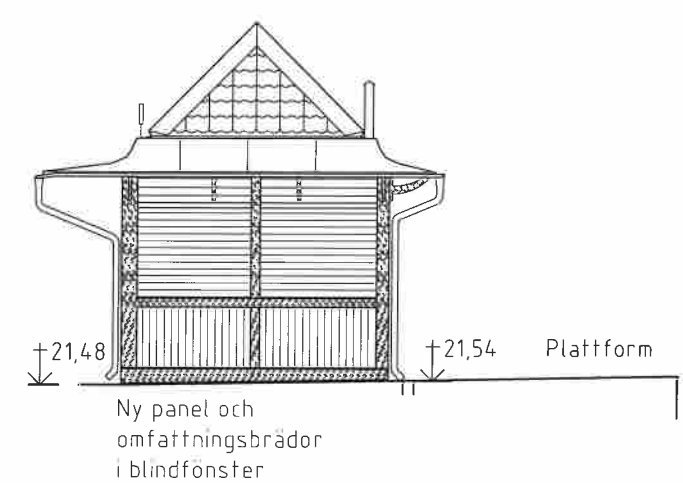
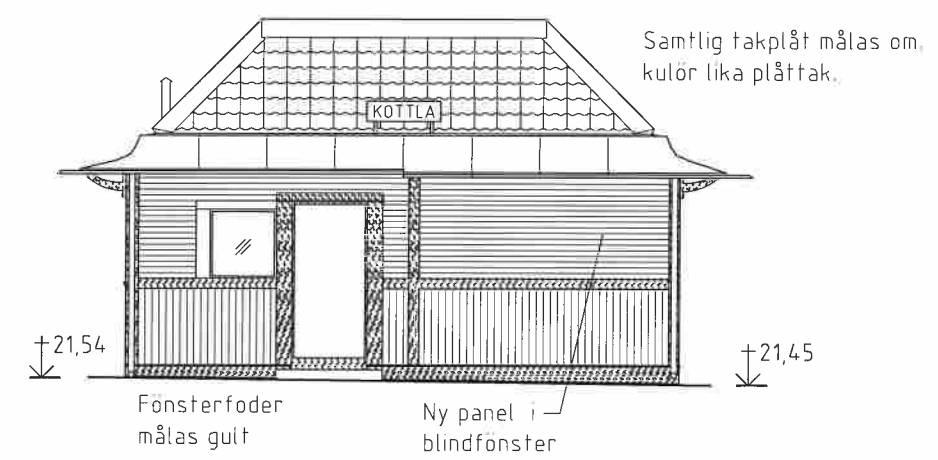

FÖRKLARINGAR och ANVISNINGAR
Alla mått i mm
M = Markgaller

Skraffering anger röd kulör på trä

Befintligt stationshus inkl. betongsyllar flyttas till nytt läge inom hållplatsen. Byggnaden behålls i princip i befintligt skick. Viss justering mellan gula och röda färgfält görs. Stuprör målas röda lika knutbrädor. Ändringar är visade på ritningen. Ev. skador efter flytt lagas / målas.

Situationsplan se ritn. XXXX

GRANSKNINGSHANDLING 2013 06 27

AB Storstockholms Lokaltrafik

HOS Arkitekter AB
Åsögatan 113, 116 24 Stockholm
Telefon 08 452 04 70
www.hosark.se info@hosark.se

BYGGLOV
LIDINGÖBANAN
Ropsten-Gåshaga Brygga
Kottla stationshus
Plan, fasader, sektion

BET	ANDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
UPPDRAG NR 421		DATUM x	
ANSVARIG J. Strömholm		RITAD/KONSTR AV PH, FL	
SKALA 1:100 / A3		HANDLÄGGARE F. Lagerblad	
NUMMER LB BL 300 511-02			

BET	ANDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
UPPDRAK NR 421		DATUM 2013 09 03	
ANSVARIG J. Strömholm		RITAD/KONSTR AV FL	
SKALA 1:10 / A3		HANDLAGGARE F. Lagerblad	
NUMMER	LB 300 511-06		BET

